

УДК 349.412.4

*Озімок Ірина Володимирівна,
ад'юнкт кафедри конституційного
та міжнародного права
Національної академії внутрішніх справ*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА НА ЗЕМЛЮ В УКРАЇНІ

Автором досліджується сучасне поняття, зміст, типи регулювання конституційного права власності на землю, виявляються найважливіші закономірності його забезпечення органами внутрішніх справ.

Ключові слова: конституційне право людини і громадянина на землю; володіння, користування, розпорядження землею; нормативно-правове регулювання землі; форми і методи діяльності органів внутрішніх справ по забезпеченню конституційного права людини і громадянина на землю.

Постановка проблеми. Інститут права приватної власності в конституційному законодавстві – один із базових центральних інститутів, без якого не можливе істинне розуміння всіх інших (особливо, цивільно-правових) інститутів. Саме тому великого значення цьому праву надається в Основному законі України.

Саме існування конституційного права приватної власності зумовлено завданнями, які вона вирішує в сучасному цивілізованому суспільстві, захищаючи права власника, підтримуючи баланс його інтересів і інтересів суспільства. Право на приватну власність – велике завоювання й досягнення людської цивілізації. Сучасний капіталізм, поєднаний із демократією та лібералізмом, продемонстрував здатність задовольнити на базі істотно модернізованої приватної власності зростаючі соціальні потреби людей [6].

Конституційне право приватної власності – це не набір товарів, послуг, цінностей, а юридична можливість володіти, користуватися та розпоряджатися майном, а також обов'язок і відповідальність особи за використання благ, що однозначно впливають із цього права. Не заперечення права приватної власності, а будівництво економічного і соціального порядку, у якому всі люди можуть здійснювати своє право на розпорядження та придбання приватної власності (у тому числі конституційного права власності на землю) має виступати метою нового економічного суспільства. Конституційне право власності на землю є матеріальною основою для повноцінної реалізації інших прав людини. Воно закріплено в Конституції і законах України та забезпечується конституційними гарантіями нарівні з іншими правами людини, є суб'єктивним конституційним правом і об'єктом конституційного захисту.

Серед найбільш важливих загальних засад, що розкривають демократичність та соціальність держави Україна, гарантують конституційне право людини і громадянина на

землю, необхідно назвати ст. 3 Конституції України у якій визначається: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави» [1, с. 3].

Окреме місце у забезпеченні зазначених вище прав займають органи державної влади, одне з центральних місць серед яких займає Міністерство внутрішніх справ України та підпорядковані йому органи, основна соціальна мета яких полягає в «забезпеченні побудови та функціонування правової демократичної держави Україна, охороні, захисті та забезпеченні прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб,...» [2, с. 54].

Враховуючи викладене варто зазначити, що одним з напрямків наукових досліджень на сьогодні є проблема організації забезпечення конституційних прав людини і громадянина органами внутрішніх справ, зокрема організації забезпечення конституційного права власності на землю. На захист права власності і майнових прав громадян і юридичних осіб спрямовані також заходи щодо підвищення ефективності діяльності органів законодавчої і виконавчої влади, місцевого самоврядування, реформування економіки, приватизації державного майна, реформування судової системи, реформування Міністерства внутрішніх справ України у напрямку забезпечення зміцнення громадянської злагоди, розвитку і зміцнення демократичної, соціальної, правової держави, реалізації Конституції України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання розвитку інституту забезпечення прав і свобод людини і громадянина у діяльності ОВС України досліджували вітчизняні вчені О.М. Джужа, Н.В. Заяць, Я.Ю. Кондратьєв, О.Л. Копиленко, М.В. Корнієнко, Є.М. Моїсєєв, О.В. Негодченко, В.І. Олефір, А.Ю. Олійник, Ю.І. Римаренко та ін.

Водночас, проблеми забезпечення прав і свобод людини і громадянина (зокрема, права власності на землю у діяльності міліції України при забезпеченні охорони права власності) вони торкалися лише епізодично, досліджуючи інші більш широкі суспільні.

Отже, для вітчизняного державотворення актуальність подальшого дослідження проблем забезпечення прав і свобод людини, зокрема, є забезпечення конституційного права власності на землю у діяльності органів внутрішніх справ України при охороні права власності на землю є нагальною.

Постановка завдання. Враховуючи викладене метою статті є розкриття сутності діяльності міліції України у сфері забезпечення конституційного права власності на землю при охороні цього права.

Виклад основного матеріалу дослідження. Право власності на землю є досить складним. Воно викликає багато спірних моментів, але існує і реалізується майже повсюди. Так як кількість землі на планеті обмежена, а населення, для якого земля є життєво необхідним ресурсом, постійно зростає, неминуче виникають конфлікти, пов'язані з земельними відносинами. В даному випадку варто звернути увагу на те, що до змісту конституційного права людини і громадянина на землю відносяться гарантовані Конституцією та законами України можливості фізичної особи діяти стосовно володіння, користування і розпорядження своїми майновими і духовними благами, вимагати від зобов'язаних осіб відповідної поведінки щодо права власника та можливості звертатися до компетентних суб'єктів для захисту і відновлення порушеного конституційного права власності на землю.

Отже, у системі органів та посадових осіб, до компетенції яких належить утвердження, забезпечення, охорона і захист прав і свобод людини та громадянина (включаючи і конституційне право власності на землю), чільне місце займає Міністерство внутрішніх справ України, а в системі механізму реалізації положень Конституції України – установи, що складають систему органів внутрішніх справ. Правозастосовча функція органів внутрішніх справ щодо реалізації Конституції України здійснюється, головним чином, через їх правоохоронну діяльність (у тому числі через запобігання злочинності та іншим правопорушенням). Нормативна реалізація конституційних засад щодо діяльності органів внутрішніх справ здійснюється насамперед через Закон України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р. із наступними доповненнями та змінами. Він визначає основні завдання міліції, а саме: забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів, охорона і забезпечення громадського порядку, виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх скоїли. У ст. 3 Закону визначені принципи діяльності органів внутрішніх справ, а саме: законність, гуманізм, повага до особистості, соціальна справедливість, взаємодія з трудовими колективами, громадськими організаціями та населенням.

Значну правову та організаційну роль відіграє Положення про Міністерство внутрішніх справ України, яке затверджено Президентом України 7 листопада 1992 р. Воно організаційно передбачає такі напрямки діяльності міліції: адміністративна, профілактична, оперативно-розшукова, кримінально-процесуальна, виконавча, охоронна. Органи внутрішніх справ, крім зазначених видів діяльності, займаються й іншими, які також спрямовуються на попередження злочинів. Це захист власності від злочинних посягань, забезпечення дорожнього руху, облік і реєстрація вогнепальної зброї, автотранспорту та його технічного стану, виявлення нелегальних мігрантів тощо.

Здійснюючи попередження злочинів, органи внутрішніх справ забезпечують особисту безпеку громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів, надання соціальної та правової допомоги, охорону громадського порядку і громадської безпеки. Головне завдання полягає у тому, щоб забезпечити практичне застосування чинного законодавства України відповідно до конституційних норм і вимог. Для цього необхідне планомірне та науково обґрунтоване удосконалення всієї системи діяльності по боротьбі із злочинами та іншими правопорушеннями (насамперед, по їх запобіганню).

Для реалізації конституційних принципів та норм, а також конституційного права людини і громадянина на землю видається необхідним вдосконалення діяльності органів внутрішніх справ як ключового учасника реалізації цих прав. Адже органи внутрішніх справ – один із елементів системи правоохоронних органів України, а Міністерство внутрішніх справ України – центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері реалізації та захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань.

Основне місце в системі органів внутрішніх справ належить міліції – державному озброєному органу виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань. Міліція є єдиною системою органів, яка входить до структури Міністерства внутрішніх справ України, виконує адміністративну, профілактичну, оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну, виконавчу та охоронну (на договірних засадах) функції [5].

У такій ситуації на особливу увагу заслуговує глибокий науковий аналіз основних завдань і проблем формування сучасної структури Міністерства внутрішніх справ України

на шляху створення умов, необхідних для реалізації конституційного права власності на землю в Україні.

Забезпечення органами внутрішніх справ конституційного права людини і громадянина на землю полягає у здійсненні правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист майна особи від протиправних посягань, з метою створення необхідних умов для реалізації цього права. Змістом діяльності органів внутрішніх справ по забезпеченню конституційного права людини і громадянина на землю є сукупність однорідних, конкретних дій їхніх співробітників, що пов'язані зі створенням сприятливих умов для використання особами благ індивідуальної економічної свободи, усунення негативних факторів, які створюють труднощі, щодо реалізації цього права, а також забезпеченням умов для його здійснення. На нашу думку, створення сприятливих умов для забезпечення конституційного права власності на землю – це, насамперед, попередження злочинів проти приватної власності шляхом реалізації складного комплексу різноманітних заходів попереджувального впливу.

Виходячи з цього, можна виділити дев'ять основних функцій діяльності органів внутрішніх справ, як суб'єктів охорони власності, а саме: виховання суспільства в дусі поваги до конституційного права власності на землю; виявлення і усунення обставин, що сприяють здійсненню адміністративних правопорушень і кримінальних злочинів проти конституційного права власності на землю; запобігання і припинення названих видів правопорушень і злочинів; виявлення злочинів і проступків, що зазіхають на конституційне право власності на землю; провадження по справах про адміністративно-правові зазіхання на земельну власність; провадження дізнання та досудового слідства у справах про злочини проти приватної власності на землю; розгляд справ про адміністративно-майнові проступки; виконання постанов про стягнення по справах про адміністративні правопорушення і про кримінально-карні зазіхання на приватну власність; сприяння у межах своєї компетенції державним і суспільним структурам, що функціонують у сфері охорони приватної власності.

Зважаючи на вищевикладене, можна зробити висновок, що заходи, які здійснюються органами внутрішніх справ для забезпечення конституційного права людини і громадянина на землю, доцільно об'єднати в шість груп: запобіжні, контрольно-наглядові, оперативно-розшукові, засоби припинення, юрисдикційні, засоби стягнення.

Спеціальними методами діяльності органів внутрішніх справ по забезпеченню конституційного права людини і громадянина на землю є: агітація, виховання, роз'яснення, позитивний приклад, заохочення, обговорення поведінки щодо забезпечення конституційного права власності на землю, що є складовими методу переконання. Загальний метод примусу використовується: а) для запобігання посягання на приватну земельну власність громадян; б) для безпосереднього примусового здійснення прав і обов'язків громадян (стягнення штрафів, привід та ін.); в) для реалізації адміністративної і кримінальної відповідальності за порушення конституційного права власності на землю.

Висновки. Таким чином, у вирішенні завдань забезпечення та охорони конституційного права власності на землю беруть участь практично всі галузеві служби й апарати органів внутрішніх справ. Проте діяльність органів внутрішніх справ по забезпеченню та охороні конституційного права власності на землю ведеться ще не цілеспрямовано та неефективно, на низькому професійному рівні. Докорінне поліпшення цієї роботи вимагає насамперед підвищення професіоналізму кадрів, їх належного правового, організаційного та науково-методичного забезпечення.

Позитивну роль у сфері забезпечення та захисту конституційного права власності

на землю повинні відіграти ефективні форми взаємодії міліції з громадськістю.

Проте сучасний стан справ вимагає радикального реформування та удосконалення діяльності Міністерства внутрішніх справ України з метою забезпечення виконання конституційних норм щодо реального захисту людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості і безпеки, насамперед шляхом підвищення професіоналізму, культури, добросовісності в роботі кожного працівника, значного поліпшення її науково-методичного та технічного оснащення (у тому числі й у напрямку запобігання посягань на ці визначені Конституцією України найвищі соціальні цінності).

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. №254к/96-вр // ВВР України. – 1996. – № 30. – С.141.
2. Ключев О. Напрями реформування органів внутрішніх справ на місцевому рівні / О. Ключев // Право України. – 2006. – №1. – С. 54 – 57.
3. Про джерела фінансування органів державної влади: Закон України від 30.06.1999р. №783- XIV.
4. Про Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Указ Президента України від 17.10.2000р. №1138/2000.
5. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 р. №565-ХІІ. // Відомості Верховної Ради України, 1991. – № 4. – С. 20.
6. Алексеев С.С. Теория права / С.С. Алексеев. – М.: Издательство БЕК, 1995. – 320 с.
7. Науково практичний коментар до Закону України «Про міліцію» / під заг. ред. Я. Ю. Кондратьєва, І. П. Голосніченка. – К.: Українська академія внутрішніх справ, 1996. – 144 с.
8. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін.; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2011. – 1128 с.

Озимок И.В. Обеспечения органами внутренних дел конституционного права человека и гражданина на землю в Украине

Исследуется современное понятие, содержание, типы регулирования конституционного права собственности на землю, выявляются важнейшие закономерности его обеспечения органами внутренних дел.

Ключевые слова: конституционное право человека и гражданина на землю, владение, использование, распоряжение землей; нормативно-правовое регулирование земли; формы и методы деятельности органов внутренних дел по обеспечению конституционного права человека и гражданина на землю.

Ozimok I.V. The Internal Affairs bodies constitutional rights and citizens to earth in Ukraine

Modern notion, contents, types of the regulation of constitutional ownership to the land, are researched by the author and the most important regularities of his(its) provision organ internal deals are revealed.

The Keywords: constitutional human right and person to the land, possession, use, dictation by land; normative-legal regulation of the land; the forms and methods to activity organ internal deals on ensuring the constitutional human right and person to the land.

